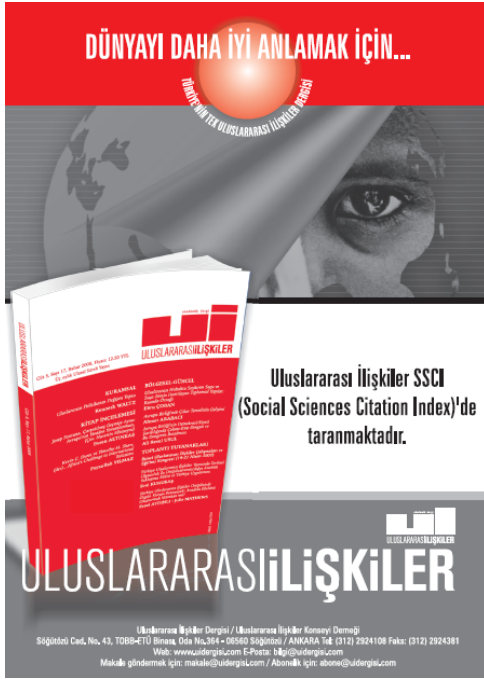

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com.tr

Web: www.uidergisi.com.tr

Anthony Giddens ve Uluslararası İlişkiler: Yapılanma, Modernite ve Küreselleşme

Yunus EMRE*

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Kültür Üniversitesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu makaleye atıf için: Emre, Yunus, “Anthony Giddens ve Uluslararası İlişkiler:Yapılanma, Modernite ve Küreselleşme”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 11, Sayı 44 (Kış 2015), s. 5-23.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Anthony Giddens ve Uluslararası İlişkiler: Yapılanma, Modernite ve Küreselleşme

Yunus EMRE*

ÖZET

Bu makale Anthony Giddens'in çalışmaları içinde Uluslararası İlişkilerle ilgili konuları incelemeyi ve Uluslararası İlişkiler literatüründe Giddens'in çalışmalarının nasıl kullanıldığını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Yirminci yüzyılın en önemli sosyal kuramcılarında biri olan Giddens özellikle yapılanma kuramı, modernite ve ulus-devlet yaklaşımı ile küreselleşme üzerine görüşleriyle Uluslararası İlişkileri etkilemiştir. Makale dört ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Anthony Giddens'in yapılanma kuramı ele alınmaktadır. İkinci bölümde Giddens'in modernite, ulus-devlet ve ulus-devletler arasındaki ilişkiler hakkındaki tarihsel ve kuramsal görüşleri incelenmektedir. Üçüncü bölüm Giddens'in küreselleşme yaklaşımı hakkında olup dördüncü bölümde ise Giddens'in katkılarının Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde nasıl kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Anthony Giddens, Sosyal Kuram, Yapılanma, Uluslararası İlişkiler Kuramı.

Anthony Giddens and International Relations: Structuration, Modernity and Globalization

ABSTRACT

This paper aims to examine the subjects which are pertaining to International Relations in the works of Anthony Giddens and also to evaluate different uses of such issues in the International Relations literature. As one of the prominent social theorists of the 20th century, Giddens had significant influence on International Relations in terms of his structuration theory, modernity and nation-state approach and his views on globalization. The article is organized in four parts. In the first part, Anthony Giddens' structuration theory is examined. In the second part, Giddens' historical and theoretical interpretations on modernity, nation-states and the relations among nation-states are scrutinized. The third part is about the globalization approach of Giddens. In the fourth part, the use of Giddens' contributions with regard to International Relations studies are evaluated.

Keywords: Anthony Giddens, Social Theory, Structuration, Theory of International Relations.

* Yrd. Doç. Dr., Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul. E-posta: y.emre@iku.edu.tr. Bu çalışma TÜBİTAK SOBAG grubu tarafından desteklenen bir araştırma projesi (Proje No: 113K635) kapsamında üretilmiştir.

Giriş

Anthony Giddens yirminci yüzyılın en önemli sosyal kuramcılarında biridir. Çalışmaları sadece sosyolojide değil genel olarak sosyal bilimlerin her alanında büyük tartışmalar yaratmıştır. Kitaplarının hemen tamamının Türkçeye çevrildiği Giddens'in çalışmalarına Türkiye'de özel bir akademik ve entelektüel ilgi olduğu iddia edilebilir. Akademik ve güncel siyasal tartışmalarda Giddens'a ya da Giddens'in ürettiği kavramlara sıklıkla referans yapılmaktadır. Ancak Türkiye'de ana akım Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde Giddens'a referanslar oldukça sınırlıdır. Söz konusu eksiklikten hareketle bu makale Anthony Giddens'in Uluslararası İlişkilerle ilgili çalışmalarını tartışmakta ve ayrıca Uluslararası İlişkiler literatüründe Giddens'in çalışmalarının nasıl kullanıldığını örneklerle açıklamaktadır.

Makale giriş ve sonucun dışında dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Anthony Giddens'in yapılanma kuramı ele alınmaktadır. Yapılanma kuramının temel kavramlarının tartışıldığı bu bölümde Giddens'in sosyal bilimlerin ana temalarından olan yapı-aktör ya da özne-nesne gibi ayrımlar ve karşıtlıklar hakkındaki görüşleri değerlendirilerek yapılanma kuramının temel özellikleri tartışılmıştır. İkinci bölümde Giddens'in modernite, ulus-devlet ve ulus-devletler arasındaki ilişkiler hakkında yazdığı tarihsel ve kuramsal görüşleri incelenmektedir. Bu bölümde özellikle Giddens'in modernliğin kurumsal boyutları hakkındaki görüşleri ve Juggernaut tanımı üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölüm Giddens'in modernite kuramı yoluyla ulaştığı küreselleşme yaklaşımı hakkındadır. Giddens'in Uluslararası İlişkilerle ilgili olan çalışmalarının üçüncü ana öbeğini oluşturan bu kavramsallaştırmaların akademik boyutları bu bölümde ele alınmıştır. Giddens'in çalışmalarında ilgilendiği daha farklı konular ve kavramlar bulunmakla birlikte bu üç konu Giddens'in çalışmaları içinde Uluslararası İlişkilerle ilgili olduğu düşünülen konulardır ve bu nedenle seçilmiştir. Dördüncü bölümde ise Giddens'in önceki üç bölümde tartışılan katkılarının Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde nasıl kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Yapılanma Kuramı

Giddens'in Uluslararası İlişkiler alanındaki çalışmaları doğrudan etkileyen katkılarının başında yapılanma/yapılaşma kuramı (*structuration theory*) yer almaktadır.¹ Bu kuramın oluşumunda Giddens'in üç eseri büyük önem taşımaktadır. Bunlar yayınlanma sırasıyla *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları*, *Sosyal Teorinin Temel Problemleri* ve *Toplumun Kuruluşu*

1 Giddens yapılanma (*structuration*) kavramının Fransızca kökenli olduğunu ve kendi uyarlamasından önce İngilizcede bu kavrama rastlamadığını belirtir. Anthony Giddens ve Christopher Pierson, *Conversations with Anthony Giddens: Making Sense of Modernity*, Cambridge, Polity Press, 1998, s.76. Bunun yanında Bryant ve Jary, Giddens'in yapılanma kavramını Fransız düşünürler Piaget ve Gurvitch'den aldığını ancak onlardan farklı bir anlamda kullandığını vurgular. Christopher Bryant ve David Jary, "Anthony Giddens: a global social theorist", Christopher Bryant ve David Jary (der.), *The Contemporary Giddens: Social Theory in a Globalizing Age*, New York, Palgrave, 2001.

başlıklı kitaplardır.² Bu kitaplarda değişen ve yenilenen içeriklerle Giddens adım adım yapılanma kuramını oluşturmuştur.

Bu kuramda Giddens'in temel iddiası yapı-aktör ya da özne-nesne gibi ayrımların ve karşılıkların geçersiz olduğudur. Giddens bunun yerine hem aktörün eylemini hem de yapının kurallar ve kaynaklar olarak etkisini dikkate alan yeni bir toplumsal kuram olan yapılanma kuramını önerir. Bu şekliyle yapılanma kuramı yapı, faillik, özne, nesne gibi kavramsallaştırmalara önemli bir yenilik getirmiştir ve bu kavramın yeni bir bağlamda kullanılabilmesine imkân verdiği için sosyal bilimlerin farklı alanlarında etkili olmuştur. Giddens öznenin dikkate alınmadığı ve gerçekte öznesizlik tarafından belirlenen yapısal-cı yaklaşımın ve rasyonel aktörlerin eylemlerinin yapıdan öncelikli olduğunu iddia eden yaklaşımların dışında yeni bir kuramsal çerçeve sunmaktadır. Bu kuramsal çerçeveyi yani yapılanma kuramını anlamak için anahtar öneme sahip kavramlar yapı, sistem ve yapının ikiliğidir (*duality of structure*).

Giddens yapılanma kuramının bakış açısından sosyal bilimlerin inceleme alanının kişilerin bireysel deneyimi ya da herhangi türden bir toplumsal bütünlüğün varlığı olmadığını belirtir. Buna göre sosyal bilimlerin inceleme alanı zaman ve uzam boyunca sıralanmış toplumsal pratiklerdir. Bu çerçevede Giddens yapı kavramını tanıtmaya işlevselcilerin ve yapısalcılarının bu kavramı kullanması hakkındaki eleştirileriyle başlar.³ Giddens'a göre işlevselciler yapıyı toplumsal ilişki ve görüngülerin bir tür kalıplaşması olarak ele almıştır. Bu türden yaklaşımlar özneyle toplumsal nesne arasında bir ikicilik bulunduğu varsayımından hareket eder. Bu nedenle Giddens işlevselcilerin yapının bağımsız olarak oluştuğunu düşündüğünü belirtir. Bu bakış açısına göre yapı öznenin özgür istencinin üzerine konulmuş bir kısıtlamanın kaynağıdır. Bu çerçeve içinde Giddens işlevselcilerin yapıyı insan eyleminin dışında bir unsur olarak değerlendirdiğini iddia eder. Giddens yapısalcı ve post-yapısalcı yaklaşımların ise yapı kavramını varlığın kalıbı olarak değil de varlık ve yokluğun bir kesişimi olarak düşündüğünü belirtmektedir. Bu yaklaşımlardan farklı olarak Giddens yapılanma kuramının ise yapı ve sistem kavramları arasındaki ayrıma dikkat ettiğini vurgulamaktadır. Giddens yapı kavramının kurallara ve kaynaklara gönderme yaptığını belirtir ve yaklaşımını şu sözlerle açıklar: "Toplumsal bütünlüklerin yeniden üretiminde yer alan en köklü yapısal özelliklere yapısal ilkeler diyorum. Bu tür bütünlükler içinde zaman-uzama en çok yayılmış bulunan pratiklere de kurumlar denebilir."⁴

Giddens'in kullandığı sosyal sistem kavramı da yapı kavramını takip eder. Giddens yapılanma kuramında yapının sosyal sistemlerin bir özelliği olarak düşünülmesi gerektiğini belirtir ve bu özelliğin zaman ve mekâna gömülü olan yeniden üretilmiş pratikler tarafından taşındığı görüşündedir.⁵

2 Anthony Giddens, *Sosyal Teorinin Temel Problemleri: Sosyal Analizde Eylem, Yapı ve Çelişki*, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Paradigma, 2005; Anthony Giddens, *Toplumun Kuruluşu: Yapılaşma Kuramının Ana Hatları*, Çev. Hüseyin Özel, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınevi, 1999; Anthony Giddens, *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi*, Çev. Ümit Tatlıcan-Bekir Balkız, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003.

3 Giddens'in yapı kavramı hakkındaki görüşleri için, Giddens, *Toplumun Kuruluşu*, s.58-68.

4 Ibid, s.60.

5 Ibid, s.228.

Yapılanma kuramında yapı ve eyleyen arasındaki ilişki ise yapının ikiliği kavramıyla açıklanır. Yapının ikiliği kavramını açıklarken Giddens insanların toplumsal yapıyı hem inşa ettiğini hem de bu inşa sürecinin bir aracı olduğunu belirtir.⁶ Burada yapı ile eyleyen arasındaki ayrım bir ikiciliği (*dualism*) değil bir ikiliği (*duality*) yansıtmaktadır. Giddens'in yapının ikiliği kavramına göre toplumsal sistemlere ilişkin yapısal özellikler toplumsal pratiklerin hem aracı hem de sonucudurlar. Giddens yapı ve yapının ikiliğini açıklarken dil örneğini kullanır. Dilin bir yapı olarak var olabilmesi insanların konuşma edimlerinin gözlemlenebilir tutarlılıklara sahip olabilmesiyle mümkündür. Yani bu örnekte Giddens dili bir yapı olarak ortaya koyarken konuşma edimi ise bir eylemdir. Dili bir yapı olarak var eden kişilerin onu yazılı ya da sözlü olarak kullanmasıdır.

Modernite ve Ulus-Devlet

Anthony Giddens'in Uluslararası İlişkiler disiplinde kullanılabilecek çalışmalarının ikinci ana öbeği modernite ve ulus-devlet üzerine yazdığı kuramsal ve tarihsel metindir. Bu metinlerin başlıcaları İngilizcede basılma sırasıyla *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi, Ulus-Devlet ve Şiddet* ve *Modernliğin Sonuçları*'dir.⁷ Giddens bu eserlerinde modernite, ulus-devlet ve ulus-devletler arasındaki ilişkiler üzerinde durur.

Giddens *Ulus-Devlet ve Şiddet* başlıklı kitabında kapitalizm ve endüstriyalizm kavramlarının yanına moderniteyi var eden unsur olarak ulus-devleti de ekler. Giddens'a göre modern toplumlar ulus-devletlerdir ve bir ulus-devletler sistemi içinde var olurlar. Kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus devletin keşişimi ise modern dünyayı şekillendirir. Giddens'ın yaklaşımı geleneksel devlet ile ulus-devlet arasındaki ayrıma ya da zıtlığa dayanmaktadır. Ayrıca bu devlet tipleri arasında bir geçiş evresi olarak başka bir devlet formu -mutlakiyetçi devlet- yer almaktadır.

Giddens'in modern ulus-devletlere ilişkin en önemli iddialarından biri de ulus-devlet formunun Avrupa'da doğması ancak yirminci yüzyılda küresel bir devlet formu haline gelmesi yani küresel ölçekte yayılmasıdır. Avrupa'da ulus-devletin yaygınlaşması Avrupa devletlerinin birbiriyle barış içinde olduğu ondokuzuncu yüzyılda gerçekleşirken ulus-devletin Avrupa dışında yayılması iki dünya savaşının patlak verdiği dönemde ve sonrasında gündeme gelmiştir. Bu yayılma hem endüstriyel kapitalizmin küresel olarak yayılması hem de ulus-devletin küresel yükselişi şeklinde gerçekleşmiştir. Giddens bu gelişmelerin hem birbirleriyle iç içe geçmiş hem de kaynaşmış olduğunu iddia eder.

Ulus-devletin evrensel kapsama ulaşmasında Giddens'a göre üç ana faktör etkilidir.⁸ Bunlardan ilki endüstriyel ve askeri gücün birleşimidir. Endüstriyalizmin gelişimi

6 Giddens, *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları*, s.162.

7 Anthony Giddens, *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi*, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2000; Anthony Giddens, *Ulus-Devlet ve Şiddet*, Çev. Cumhur Atay, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2008; Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*. Çev. Ersin Kuşdili, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004.

8 Ibid., s.334.

barışı değil savaş ve çatışmaları beraberinde getirmiştir. Endüstri çoğu zaman savaşın emrinde olmuş ve ulus-devletler tarafından bir diğerinin saldırganlığına karşı temel çare olarak düşünülmüştür. İkinci etken ise Giddens'ın büyük önem verdiği bir konu olan devletin idari gücünün ve kapasitesinin yayılması ve genişlemesidir. Bu noktada Giddens modern ekonominin gerektirdiği kaynaklara erişimin ancak bu yayılma ve genişlemeyle mümkün olduğunu belirtmektedir. Son faktör ise ondokuzuncu ve yirminci yüzyılın tarihsel akışı içinde ortaya çıkan bir dizi gelişmedir. Bunlar Napolyon Savaşları ve ardından oluşan uzun barış dönemi ve dünya savaşları tarafından şekillendirilmiştir. Tarihsel olayların belirleyiciliği üzerine Giddens'ın şu sözleri çok çarpıcıdır: "ABD'nin düşmanlıklara ve barışın kurulmasına katılması dâhil Büyük Savaş'ın olaylar süreci eğer olan biçimi almasaydı mevcut şekliyle ulus-devlet dünya sistemindeki egemen politik varlık olmayabilirdi."⁹ Bunun yanında Giddens ulus-devlet formunun sadece ulus-devletler arasındaki sistematik ilişkiler içerisinde var olabileceğini ve Uluslararası İlişkilerin ulus-devletler ile yaşatıldığını belirtir.¹⁰

Giddens modernite kuramında modernliğin dört kurumsal boyutu olduğunu belirtir. Bu boyutlar kapitalizm, endüstriyalizm, gözetim ve şiddet araçlarının kontrolüdür.¹¹ Kapitalizm Giddens'a göre rekabetçi pazarlar için üretime dayanan bir üretim biçimidir ve sermaye ile ücretli emek arasındaki ilişki bu üretim biçiminin temel karakteristiğidir. Endüstriyalizmin temel özelliği ise cansız üretim güçlerinin sanayi üretiminde kullanılmasıdır. Üretimin toplumsal olarak örgütlendiği makinelere dayanan endüstriyalizm kavramı üretim, ulaşım gibi alanları da kapsar. Modernitenin üçüncü kurumsal boyutu olan gözetim ise modern toplumlarla geleneksel toplumları ayıran en önemli özelliklerdendir. Gözetleme faaliyetleri bilgilerin toplanması, depolanması ve denetlenmesi gibi unsurları içerir.¹² Giddens'ın vurguladığı son kurumsal boyut ise şiddet araçlarının kontrolüdür. Geleneksel toplumdan farklı olarak modern toplumlarda ulus-devletler sürekli bir askeri desteğe ve şiddet araçları üzerinde teknelci bir kontrole sahiptir. Şiddet araçlarının kontrolünde savaşın endüstrileşmesi de modern toplumların önemli bir yeniliğidir.

Giddens'ın modernite düşüncesini anlamak için bu dört kurumsal boyutun yanında bir de *Juggernaut*¹³ imgesini not etmek gerekmektedir. Bu imge modern dünyada sürdürülen yaşamla ilgilidir ve moderniteyi tanımlamak için kullanılır. *Juggernaut* ismi Krişnanın unvanlarından biridir ve Hinduizm'de bu isimde bir put vardır. Dünyanın efendisi anlamına gelen *Juggernaut* putu her yıl dev bir arabaya yüklenir ve insanlar bu arabanın tekerlekleri altında ezilmek için kendilerini arabanın önüne atarlar. Giddens modernliği açıklamak için önerdiği bu imgeyi şöyle tanımlar:

9 Ibid., s.307.

10 Ibid, s.11.

11 Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, s.74-75.

12 Giddens gözetlemeyi modernliğin temel bir kurumsal boyutu olarak öne sürerken özellikle Michelle Foucault'nun çalışmalarından etkilendiğini ve kavramın Foucault'a ait olduğunu belirtir.

13 Bu kavram farklı sosyal bilim alanlarında ve Uluslararası İlişkilerde modernliğin ve küreselleşmenin karşı konulmaz ve geri döndürülmez bir canavar gibi resmedilmesi amacıyla kullanılmıştır.

Juggernaut, insanlar olarak ortaklaşa bir dereceye kadar yönlendirebildiğimiz; ancak, denetimimizden çıkıp parça parça olabilme tehlikesini de taşıyan çok büyük bir güce sahip, başıboş bir araç... Juggernaut, ona direnenleri ezip geçer; kimi zaman düzgün bir yol izler gibi görünürken, kimi zaman da önceden kestiremeyeceğimiz yönlere doğru beklenmedik biçimde saparır.¹⁴

Giddens'in modernite kuramında modernliğin sonlandığı ve yeni bir aşamaya geçildiği iddialarına katılmamaktadır. Giddens'in post-modernite tartışmalarına getirdiği açıklamalar kuramcının geç modernlik ve küreselleşme yaklaşımlarında ortaya konulmuştur. Bir sonraki bölüm tam da bu konular hakkındadır.

Modernite ve Küreselleşme

1990'lara gelindiğinde Giddens'in çalışmalarını daha çok küreselleşme konusuna yöneltmiştir.¹⁵ Anthony Giddens özellikle modernliğin krizi ve post-modernite tartışmaları tarafından şekillendirilen bir dönemin düşünürüdür. Bu nedenle doğrudan bu tartışmalardan etkilenmiş ve kendisi de tartışmanın bir tarafı olmuştur. Giddens post-modern, post-endüstriyel gibi kavramların günümüzü açıklama gücünde olmadığı iddiasındadır ve post-modern bir dönemden geçildiği görüşüne itiraz eder. Giddens'a göre post-modern bir döneme geçtik diyebilmek için modernliğin kurumlarından uzaklaşmış olması ve yeni bir toplumsal düzene geçilmesi gerekmektedir. Ancak karşılaştığımız durum bu değildir. Giddens modernliğin ötesine geçmediğimizi sadece modernliğin radikalleştirilmiş bir aşamasını yaşadığımızı iddia etmektedir. Bunun yanında Giddens küreselleşmenin şekillendirdiği modernitenin bu yeni aşamasının ise önceki modernite deneyiminden farklı olduğu görüşündedir. Giddens eserlerinde bu yeni döneme geç modernite, yüksek modernite ya da radikal modernite gibi isimler vermiştir. Bu kavramsallaştırmalarla Giddens'in temel vurgusu modernite aşamasının henüz tamamlanmadığı ancak küreselleşmenin ortaya koyduğu yeni risklerin modernite için önemli dönüşümlere neden olduğudur.¹⁶ Bu noktada Giddens'in küreselleşme kavramsallaştırmasını bir miktar açmak gerekmektedir.

Anthony Giddens'a göre küreselleşme dört boyutlu bir süreçtir. Bu boyutlar kapitalist dünya sistemi, ulus-devlet sistemi, askeri dünya düzeni ve uluslararası işbölümüdür. Giddens kapitalist dünya ekonomisini küreselleşmenin tek boyutu olarak ele alan küreselleşme yaklaşımlarını eleştirir. Giddens aynen modernliğin kurumsal boyutları analizinde olduğu gibi küreselleşme analizinde de bu boyutları temel belirleyici olarak ele alır. Giddens'in bu alandaki ilk önemli sorusu "dünyanın ekonomik örgütlenişinin ne anlamda

¹⁴ Ibid., s.138-9.

¹⁵ Giddens'in bu kapsamda değerlendirilebilecek eserleri şunlardır: Anthony Giddens, *Sağ ve Solun Ötesinde: Radikal Politikaların Geleceği*, Çev. Müge Sözen ve Sabir Yücesoy, İstanbul, Metis Yayınları, 2002; Anthony Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor*, Çev., Osman Akınhay, İstanbul, Alfa Yayınları, 2000.

¹⁶ Giddens'in post modernliğe itirazlarını ve radikalleşen modernite önermesinin temel çerçevesini sunan bir tablo için, bkz. Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, s.148.

kapitalist ekonomi düzeneklerinin egemenliğinde olduğudur?”¹⁷ Küreselleşme koşullarında ulus-aşırı şirketlerin artan gücüne ve önemine dikkat çeken Giddens bunun yanında ulus-aşırı şirketlerin devletlerin gücüyle rekabet edemeyeceği alanlar bulunduğunu belirtmektedir. Giddens ulus-devletlerin küresel siyasal düzende, şirketlerin ise dünya ekonomisi içinde başat aktör olduğunu iddia etmektedir. Giddens’in gündeme getirdiği üçüncü boyut askeri gücün küreselleşmesidir. Küreselleşen askeri dünya düzeninin doğasını belirleyen unsurları Giddens şöyle sıralar: “savaşın endüstrileşmesi, silah ve askeri örgütlenme tekniklerinin dünyanın bazı bölümlerinden diğerlerine akışı ve devletlerin birbirleriyle kurdukları ittifaklar.”¹⁸ Giddens küreselleşmenin dördüncü boyutu olarak önerdiği uluslararası işbölümünü endüstriyel gelişmeyle ilişkilendirir. Küresel ekonomik işbölümünün özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra derinleştiğini belirten Giddens işbölümünü endüstrileşmenin doğrudan bir sonucu olarak görür.

Giddens’in küreselleşmeyle ilgilendiği bir diğer önemli kitabı da *Elimizden Kaçıp Giden Dünya* başlıklı çalışmasıdır. Bu çalışmada Giddens modernite kuramının temel iddialarını sürdürürken küreselleşmenin yarattığı yeni risklere dikkat çeker. Şu satırlar tam da modernlik *Juggernaut*’su tanımının devamı gibidir: “Biz yaptığımız şeylerin hemen her yönünü etkileyen bir dönüşümler çağında yaşıyoruz. İster daha iyi ister daha kötü yönde olsun, hiç kimsenin tam olarak anlamadığı, ama etkisini hepimiz üzerinde hissettiren bir küresel düzene doğru sürüklenmekteyiz.”¹⁹

Giddens ve Uluslararası İlişkiler

Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde Anthony Giddens’in en çok kullanılan kuramsal ve kavramsal katkısı yapılanma kuramıdır.²⁰ Bu kuram özellikle uluslararası ilişkilerde ve uluslararası politika analizinde faillik-yapı ve özne-nesne gibi geleneksel ayrımların sorgulanması için gündeme getirilmiştir. Yapılanma kuramı Uluslararası İlişkilerde iki amaçla kullanılır. İlk grupta yapılanma kuramını geleneksel kuramsal çerçeveleri revizyona tabi tutarak analitik kapasitelerini arttırmayı hedefleyen araştırmacılar yer almaktadır. İkinci grupta ise geleneksel kuramsal çerçeveleri sorgulayıp aşma amacındaki kuramcılar bulunur. Bu bölümde öncelikle yapılanma kuramının bu iki çerçeve içindeki kullanımları tartışılacaktır.

Yapılanma kuramının Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde farklı kullanımlarını yorumlayan Bas Arts, bu kuramın Kenneth Waltz’un yapısal realizmini eleştirmek amacıyla gündeme geldiğini belirtir.²¹ Arts’ın verdiği ilk örnek Buzan, Jones ve Little’in 1993’de

17 Ibid., s.74.

18 Ibid., s.77.

19 Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, s.19.

20 Giddens’in Uluslararası İlişkiler literatüründe tespit edebildiğim ilk kullanımı 1983 yılına ait. Ruggie’nin bu kullanımı için, bkz. John Gerard Ruggie, “Continuity and Transformation in the World Polity: Toward a Neorealist Synthesis Theory of International Politics by Kenneth N. Waltz” *World Politics*, Cilt 35, Sayı 2, 1983, s.261-285.

21 Bas Arts, “Regimes, Non-State Actors and the State System: A ‘Structurational’ Regime Model”, *European Journal of International Relations*, Cilt 6, Sayı 4, 2000, s. 513-542. Kenneth

yayınlanan *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism* başlıklı kitabıdır.²² Arts bu kitabın Yeni-Gerçekçiliğın “içeriden bir eleştirisi” olduğunu ve Giddens’in yapılanma kuramının bu kitap üzerinde büyük bir etkisi bulunduğunu belirtir. Gerçekten de Buzan ve arkadaşlarının Waltz’un yaklaşımı üzerine temel eleştirisi Yeni-Gerçekçiliğın yapısal faktörlerin önemini vurguladığı ancak sistem ile devlet arasında karşılıklı olarak birbirini yapılandıran etkiyi göz ardı ettiğidir. Bu çerçevede Waltz’un uluslararası sistemin anarşik olduğu görüşünü tarih-dışı olarak değerlendiren yazarlar devletin ve yapının sistematik bir biçimde ilişkilendirildiği bu yeni yaklaşıma Yapılanmacı Gerçekçilik (*Structurational Realism*) ismini verirler. Yapılanmacı Gerçekçiliğın Giddens kullanımını sınırlı kalmakta ve Gerçekçiliğın önemli kabullerini tekrar etmektedir. Giddens’in yapı ve faillik arasındaki ilişkiyle ilgili görüşleri daha çok Yeni-Gerçekçiliğe dışarıdan yapılan eleştirilerde gündeme gelmiştir.

Arts’in tasnifini devam ettirirsek Giddens’i kullanarak Waltz’a yapılan “dışarıdan eleştirisi” ise Alexander Wendt’ten gelmektedir. Wendt, Uluslararası İlişkiler alanında çığır açıcı bir etki yaratan “*The Agent-Structure Problem in International Relations Theory*” (Uluslararası İlişkiler Kuramında Yapan-Yapı Sorunu) başlıklı makalesinde hem Yeni-Gerçekçiliğın hem de dünya-sistemi kuramının yapısalcı yaklaşımları yerine fail ve yapının karşılıklı olarak birbirini etkilediği yapılanmacı bir yaklaşım önerir.²³ Wendt yapısalcı ya da failliği öne çıkaran yaklaşımların Uluslararası İlişkiler alanında yarattığı analiz zorluklarına dikkat çekmektedir. Bu zorlukları aşmak için Wendt bu kuramlar yerine yapılanma kuramının ikamesini önermektedir. Yapılanma kuramında yapının ikiliği şeklinde formüle edilen yapı-fail arasındaki ilişkiyi Wendt uluslararası ilişkilere devletlerin davranışı ve uluslararası sistem şeklinde aktarmıştır. Wendt yapılanma kuramının Uluslararası İlişkiler disiplinindeki kuramsal etkilerini şu sözlerle belirtir:

yapan-yapı ilişkisi ile ilgili tartışmanın önemli bir etkisi, uluslararası ilişkiler kuramlarının, her iki temel analiz biriminin (devlet yapanları ve sistem yapıları) kuramlarında temelleri bulunması gerektiğiydi. Bu kuramlar yalnızca uygun veya arzu edilir değildirlir: bunlar devlet eylemlerini açıklamak için gereklidirlir. Bu gereklilik doğrudan doğruya hem açıklamanın bilimsel gerçekçilik tarafından nedensel mekanizmaları tanımlar şekilde kavramsallaştırılmasından hem de yapılanma kuramının yapanlar ve yapılar arasındaki ilişkiler hakkındaki ontolojik iddialarından kaynaklanır.²⁴

Wendt’in analizinin çıkış noktalarından biri Waltz’un Yeni-Gerçekçiliğının eleştirisidir. Wendt’e göre Waltz’un materyalizmi ve bireyciliği temel alması kullandığı anarşi kavramının içeriğini belirlemiştir. Waltz’un anarşi kavramı uluslararası politikayı “çatış-

Waltz’un yapısal gerçekçiliğın (yeni gerçekçilik- neorealizm) çerçevesini çizdiği eseri için, bkz. Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, New York, 1979.

22 Barry Buzan, Charles Jones ve Richard Little, *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*. Columbia University Press, New York, 1993.

23 Alexander E. Wendt, “The Agent-Structure Problem in International Relations Theory”, *International Organization*, Cilt 41, Sayı 3, 1987, s. 335-370. Aynı makalenin Türkçe çevirisi için, bkz. Alexander E. Wendt, “Uluslararası İlişkiler Kuramında Yapan-Yapı Sorunu”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 23 (Güz 2009), s.3-44.

24 Ibid, s.35.

malı bir kendi kendine” yardım ortamına çevirir. Ancak Wendt kendi yaklaşımının materyalist değil idealist, bireyci değil bütünsel olduğunu belirtir. Bu durum ise Wendt’e göre kendi anarşi kavramını “anarşi, devletlerin ona verdiği anlamdır” sonucuna ulaştırır. Yani devletler uluslararası politikayı ve anarşiyi farklı şekillerde yorumlamaktadır.²⁵

Peki bu farklı yorumlamayı yaratan nedir? Wendt bu noktada tekrar sosyolojinin kavramlarına dönmektedir. Wendt’e göre devletler üç farklı anarşi kültürü tarafından sosyalleştirilmektedir.²⁶ Wendt’i “anarşi, devletlerin ona verdiği anlamdır” sonucuna ulaştıran temel neden de bu durumdur. Bu kültürle Wendt Hobbesçu, Lockecu ve Kantçı ismini vermektedir. Wendt siyasal kültürü “bir siyasal kültürün yapısı hakkındaki –güç ve içeriğe ve çıkarlara anlam kazandıran en temel veri” olarak tanımlar. Hobbesçu anarşi kültürü için temel veri düşmanlıktır ve politika “herkesin herkese karşı savaşı olarak anlaşılır”. Lockecu kültürün temel verisi ise rekabettir. Wendt Hobbesçu anarşi kültürünün “öldür ya da öldürül” mantığının yerine Lockecu kültürde “yaşa ve yaşamasına izin ver” mantığının yer aldığını belirtir. Son olarak Kantçı kültürde ise temel veri dostluktur. Bu kültürün en önemli örneği Immanuel Kant’ın *Daimi Barış* başlıklı kitabıdır. Bu kültürün normları şiddetten kaçınma ve takım oyunudur. Bu çerçevede Wendt’in inşacılıktan ne anladığı önem kazanmaktadır. Wendt kendi inşacılık anlayışını ve inşacılık akımı içindeki yerini şu sözlerle açıklar:

İnşacılığın benim savunduğum versiyonu, yapılaşmacı ve sembolik etkileşimci sosyolojiye dayanan ılımlı bir çeşididir. Bu şekilde, materyalist ve bireyci bakış açılarına önemli noktalar bahşetmekte ve sosyal araştırmaya bilimsel bir yaklaşım getirmektedir. Bu nedenle, yeterince ileri gitmediği için, daha radikal İnşacılar tarafından reddedilebilir. Gerçekten de o aslında zayıf bir İnşacılıktır. Günümüz ana akım Uluslararası İlişkiler çalışanların büyük çoğunluğundan daha ileri gitse de, bunlar da çoğu zaman Sosyal İnşacılık üzerine herhangi bir konuşmayı, bunun postmodernizm olduğu gerekeçesiyle, gözardı etmektedir. Bu iki uç arasında, felsefi olarak ilkeli bir orta yol bulmayı umut ediyorum.²⁷

İnşacılık yapı ve faileri birbirinden kesin olarak ayıran ve birini diğere öneleyen yaklaşımların sorgulanmasında ve aktörlerle yapının birbirini oluşturan ve yeniden üreten etkilerinin analizinde çok önemli imkânlar sağlamıştır. Giddens’in ortaya koyduğu yapılanma kuramı ve onun sosyal bilimlerde yarattığı etki olmasaydı inşacılığın önemli bir uluslararası ilişkiler kuramı haline gelmesi mümkün olmazdı.

Yine Wendt gibi sosyal inşacılık okulunun önemli akademisyenlerinden Nicholas Onuf da Giddens ve yapılanma kuramından kapsamlı biçimde faydalanmıştır. Uluslararası İlişkiler alanındaki inşacıların yapı sözcüğünü lügatçelerinden çıkarmasını öneren Onuf, bunun yerine sosyal düzenleme (*social arrangement*) kavramını önerir. Onuf’a göre inşacılar analizlerinde ister fail ister sosyal düzenlemelerden hareket etsinler kurallara ulaşırlar.

25 Alexander Wendt, *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, Cev. Helin Sarı Ertem ve Suna Gülfer İhlamur Öner, İstanbul, Küre Yayınları, 2012, s.21.

26 İlgili bölüm için, bkz. Ibid, s.305-382.

27 Ibid., s.16.

Kurallardan hareket ettiklerinde ise failere ve sosyal düzenlemelere ulaşırlar.²⁸ Onuf'un vezir ifadesiyle söylersek bilmediğimiz bir dünyada bildiğimiz dünyalar inşa ederiz. Onuf böylelikle inşacılıkta yeni bir yaklaşım ortaya koymaktadır.

Onuf, *World of Our Making* kitabının önemli bir kesimini kuralların ne olduğuna ve toplumsal yaşamda ne yaptıklarına ayırmıştır.²⁹ Bu noktada kurallar kuralı mümkün kılan ya da oluşturan şey olarak tanımlanmıştır. Kurallar üzerinde yürüttüğü tartışmanın ardından Onuf kuralın ne olduğuyla ve nasıl çalıştığıyla ilgilenir. Çünkü kural kurallar aracılığıyla oluşmaktadır. Yani Onuf'a göre kurallar kurala dönüşür ve kural da kurallara dönüşür. Onuf'un inşacılık kuramında olgular mikro ve makro düzeyde birbirini sürekli olarak inşa etmektedir. Giddens'in kuramını inşacı sosyal kuram olarak tanımlayan Onuf, yapılanma kuramında, ne öznenin (insan fail) ne de nesnenin (toplum ya da sosyal kurumlar) üstünlük taşımadığı ve her birinin yinelenen pratikler içinde ve aracılığıyla oluşturulduğu görüşünü aktarır.³⁰ Onuf ayrıca uluslararası ilişkilerin hiçbir zaman anarşik olmadığı tespitine de katılmaz. Onuf uluslararası ilişkilerin genellikle anarşik olduğu düşüncesindedir. Ancak meseleye farklı bir noktadan yaklaşır. Onuf'a göre anarşik bir durumun vuku bulması kuralın yokluğu demektir ve bu anarşi durumuyla aynı şey değildir. Bu çerçevede Onuf uluslararası ilişkileri görünürde özgür ve eşit aktörler arasında asimetrik ve gönülsüz ilişkiler olarak tanımlar.

İnşacılık literatüründe bu benzerliklerin yanında Onuf'un kuramının Giddens'tan önemli farklar içerdiği de sıklıkla vurgulanmaktadır. Örneğin Onuf'un Giddens'in yapılanma kuramına çok şey borçlu olduğunu vurgulayan Gould bunun yanında Onuf'un temel farkının kurallara verdiği önem olduğunu belirtir.³¹ Kurallar üzerine yapılan bu

28 Nicholas Onuf, "Constructivism: A User's Manual", Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (der.), *International Relations In A Constructed World*. New York: M. E. Sharpe, 1998, s.63.

29 Nicholas G. Onuf, *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, Columbia, University of South Carolina Press, 1989, s.29.

30 Ibid, s.58.

31 Harry D. Gould, "What is at Stake in the Agent-Structure Debate?", Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (der.), *International Relations In A Constructed World*. New York: M. E. Sharpe, 1998, s.80. Yapılanma kuramının Uluslararası İlişkiler disiplinde kullanımı yukarıda sıralanan eserlerle sınırlı değildir. Ancak bu girişimler bahis konusu kullanımların pek de ötesine geçememektedir. Bu neden makalenin amaçları bakımından bu örneklerin yeterli olduğunu düşünüyoruz. Wendt'in başlattığı tartışmayı devam ettiren ve Giddens'in yapılanma kuramı yardımıyla Uluslararası İlişkilerde yapı ve fail sorununa odaklanan çalışmalar için, bkz. David Dessler, "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?", *International Organization*, Cilt 43, Sayı 3, 1989, s. 441-473; Roxanne Lynn Doty, "Aporia: A Critical Exploration of the Agent-Structure Problematique in International Relations Theory", *European Journal of International Relations*, Cilt 3, Sayı 3, 1997, s.365-392; Andreas Bieler ve Adam David Morton, "The Gordian Knot of Agency: Structure in International Relations: Neo-Gramscian Perspective", *European Journal of International Relations*, Cilt 7, Sayı 5, 2001, s. 5-35; Martin Hollis ve Steve Smith, "Beware of Gurus: Structure and Action in International Relations", *Review of International Studies*, Cilt 17, Sayı 4, 1991, s. 393-410; Hidemi Suganami, "Agents, Structures, Narratives", *European Journal of International Relations*, Cilt 5, Sayı 3, 1999, s. 365-386; Colin Wight, "They Shoot Dead Horses Don't They?: Locating Agency in the Agent-Structure Problematique", *European Journal of International Relations*, Cilt 5, Sayı 1, 1999, s.109-142. Ayrıca yapılanma kuramının ABD ve Meksika arasındaki *El Chamizal* sınır sorununa uyarlandığı bir çalışma için, bkz Stephen P. Mumme ve Carl Grundy-Warr, "Structuration Theory and the Analysis of International Territorial Disputes: Lessons from an Application to the El Chamizal Controversy", *Political Research Quarterly*, Cilt 51, Sayı 4, 1998, s. 969-985.

vurgu Onuf'un eserinin Uluslararası İlişkilerden çok sosyal kuramdan kaynaklandığını gösterir. İnşacılık kavramını Uluslararası İlişkilere kazandıran kuramcı olarak Onuf'un katkısı sosyal kuramın kavram ve kategorileri üzerine düşünmenin önemini göstermektedir.³² Yapılanma kuramı ve kurallardan hareket eden Onuf yapının ya da failin üstünlük taşımadığı ve ikisinin de yinelenen pratikler içinde ve aracılığıyla oluşturulduğu belirtir. Ortaya konulan bu çerçeve genel olarak Giddens'in yapılanma kuramının Uluslararası İlişkilere uyarlanması anlamını taşımaktadır.

Sosyal kuramda olduğu gibi Uluslararası İlişkiler disiplininde de yapı ve fail ayrımının merkezde olduğu tartışmalar sıklıkla yürütülür. Bu tartışmalarda yapı ve fail ilişkisi de vurgulanır. Yapılanma kuramını sosyal kuramdan Uluslararası İlişkiler kuramına yansıtmak Giddens'ta olduğu gibi geleneksel analiz araçlarına dönük bir hoşnutsuzluktan ve bir arayıştan kaynaklanmış ve önemli bir kuramsal imkân yaratmıştır. Söz konusu imkânları modernite ve ulus-devlet kuramlarının farklı kullanımlarını ele alarak göstermeye çalışalım.

Yukarıdaki bölümlerde Giddens'in modernite ve ulus-devlet kuramlarının daha çok *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi, Ulus-Devlet ve Şiddet ve Modernliğin Sonuçları* başlıklı eserlerinde ortaya konulduğunu belirtmiştik. Giddens'in bu kuramları Uluslararası İlişkiler içinde daha çok tarihsel sosyolojinin imkânlarından faydalanan araştırmacılar tarafından kullanılmaktadır. Bilindiği gibi tarihsel sosyoloji temel olarak bir sosyoloji ve tarihyazımı alanıdır. Bunun yanında Uluslararası İlişkiler içinde tarihsel sosyolojinin imkânlarını kullanan kuramlar ve çalışmalar da bulunmaktadır. Genel bir ifadeyle konusu toplumların tarihsel süreç içinde geçirdiği değişim olan tarihsel sosyoloji, toplumların ve devletlerin birbiriyle ilişkileri bağlamında da önemli bir analitik kapasiteye sahiptir. Tarihsel sosyoloji akımıyla Uluslararası İlişkilerin bağlarının artmasının tarihsel sosyolojinin altın çağı olan 1980'lerde gerçekleştiğini tespit etmek gerekmektedir. Ayrıca tarihsel sosyoloji bir Uluslararası İlişkiler kuramı olarak düşünülmemelidir. Ancak Uluslararası İlişkilerle özellikle belirli bir dönem için yakın ilişki içinde bulunmuş bir alandır. Bu nedenle de Giddens'in Uluslararası İlişkiler alanına ilişkin etkileri üzerinde dururken tarihsel sosyoloji perspektifi de ele alınmalıdır.

Bu alanda önemli çalışmalar yapmış olan John H. Hobson, Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde tarihsel sosyolojinin üç dalga halinde gündeme geldiğini belirtir.³³ Birinci

32 Aynı çerçevede Faruk Yalvaç da inşacıların yapı kavramının Giddens'in yapılanma kuramına dayandığını belirtir. Yalvaç inşacılık okulunun, Rob Bahskar tarafından geliştirilmiş bilimsel gerçekçilik akımının kavramlarını kullandığını ama bunun yanında inşacı perspektifin yapı kavramının kökenlerinin Giddens'in çalışmalarında olduğunu belirtir. Bu kullanımda yapı kural, norm ve yükümlülükleri ifade etmektedir. Yapıyı oluşturup yeniden üretense toplumsal yapanlardır (*social agents*). Faruk Yalvaç, "Eleştirel Gerçekçilik: Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivizm Sonrası Aşama", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 24, 2010, s. 3-32.

33 John M. Hobson, "What's at Stake in the Neo-Trotskyist Debate? Towards a Non-Eurocentric Historical Sociology of Uneven and Combined Development", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 40, Sayı 1, 2011, s.147-166; John M. Hobson ve George Lawson, "What is History in International Relations?", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 37, Sayı 2, 2008, s. 415-435; John M. Hobson, "What's at Stake in Bringing Historical Sociology Back into International Relations? Transcending 'Cronofetishism' and 'Tempocentrism' in International Relations", Stephen Hobden, John M. Hobson (der.), *Historical Sociology of International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002.

dalga Michael Mann, Theda Skocpol, Anthony Giddens ve Charles Tilly gibi araştırmacıların makale ve kitaplarına dayanan ve onların temel problematiklerini gündeme getiren eserlerdir. İkinci dalga ise Uluslararası İlişkilerdeki Yeni-Gerçekçi akıma bir itiraz olarak düşünülmelidir. Hobson'a göre bu itirazın temeli Yeni-Gerçekçiliğin günümüz koşullarını bir kural olarak ele alan ve geçmişte de geçerli olduğunu düşünen yaklaşımıdır (*tempocentrism*). Hobson'ın bahsettiği üçüncü dalgada ise özellikle Justin Rosenberg'in yazılarıyla gündeme gelen bir neo-Troçkist akım yer almaktadır.

Modernite ve küreselleşme kavramlarının yerine küresellik (*globality*) kavramını öneren Martin Shaw ise Giddens'in modernlik ve ulus-devlet yaklaşımlarını uluslararası bir perspektifle ele alır.³⁴ Shaw, Giddens'in modelinin hem doğru hem de yanlış yönlerinin bulunduğunu iddia eder. Shaw'a göre İkinci Soğuk Savaş döneminde ve nükleer çatışma riski sürerken ortaya atılan bu kuram, geçmiş dönemlerdeki uluslararası ilişkileri açıklayabilir. Ancak Shaw'ın verdiği isimle küresel devrimin yaşandığı bir dönemde artık bu kuram geçerliliğini kaybetmiştir. Shaw'a göre yeni dönemden bakıldığında bu kuram eskiyi özetlemektedir ancak gelecek için hiçbir yeni model önermemektedir. Shaw'un Giddens'in modernite ve ulus-devlet kuramıyla ilgili temel iddiası Giddens'in kuramının güçlü sosyolojik dayanaklarına rağmen ulus-devletler tarafından bölünmüş eski dünya hakkında olduğu ve yöntem bakımından olmasa da ulaştığı sonuçlar bakımından gerçekçi uluslararası ilişkiler perspektifine yakın durduğudur. Giddens'in ilerleyen sayfalarda ele alınacak küreselleşmeyle ilgili görüşleri bu eleştirilerle de ilgilidir. Ancak Giddens'in modernlik ve ulus-devlet kuramlarının küreselleşme öncesi dönemin uluslararası ilişkilerini anlamada önemli fırsatlar sunduğu ortadadır.

Giddens'in modernlik ve ulus-devlet kuramına büyük önem verenlerden biri de Justin Rosenberg'tir. Rosenberg, Giddens'in *Ulus-Devlet ve Şiddet* kitabının ulus-devlet sisteminin tarihi olarak değil de bir egemenlik (*sovereignty*) kuramı olarak düşünülmesi gerektiğini belirtir.³⁵ Rosenberg'e göre Giddens Uluslararası İlişkiler disiplininde çok ihtiyaç duyulan ancak eksik olan bir şey yapmaktadır. Rosenberg buna Gerçekçi olmayan bir egemenlik kuramı (*A Non-Realist Theory of Sovereignty*) adını verir. Rosenberg'e göre Giddens'in kuramı bir iktidar biçimi olarak egemenliğin tarihsel ve kurumsal özgünlüğünü tanımlamaktadır. Bu yolla bir sosyal ilişki olarak egemenliğin yeniden üretimine imkân veren ön şartlar, özellikler ve mekanizmalar incelenebilir. Bu durum egemenlik ile önceki iktidar biçimlerini birbirinden ayıran temel faktördür. Rosenberg ayrıca Giddens'in kuramını neden gerçekçi-olmayan sıfatıyla tanımladığını ise bu kuramın dâhili (*domestic*) ile uluslararası arasındaki ayrımı ortadan kaldırmasıyla açıklar. Görüldüğü gibi Rosenberg ve Shaw'ın Giddens'in kuramının Gerçekçilik karşısındaki konumu hakkındaki görüşleri farklıdır. Shaw, Giddens'in modernlik ve ulus-devlet kuramlarının Gerçekçiliğe olan benzerliğine dikkat çekerken Rosenberg farklılığın altını çizmektedir.

34 Martin Shaw, *Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution*, Cambridge, Cambridge University Press, s.43-45.

35 Justin Rosenberg, "A Non-Realist Theory of Sovereignty?: Giddens' The Nation-State and Violence", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 19, Sayı 2, 1990, s.249-259.

Giddens'in en önemli iddialarından biri Marksizmin kapitalist gelişime odaklandığı ve modernliğin diğer kurumsal boyutlarını analiz dışında bıraktığıdır. Bu iddia özellikle Uluslararası İlişkiler kuramı bakımından önemlidir. Çünkü bu bakış açısına göre Uluslararası İlişkilere bütüncül bir Marksist yaklaşım mümkün değildir ve Marksist perspektif savaş, şiddet, gözetim, diplomasi gibi unsurları yeterince analizine dâhil etmemektedir. Andrew Linklater 1986 yılında yayınladığı bir makalesinde bu türden iddiaları sorunsallaştırır ve dünya politikası hakkındaki Marksist ve Gerçekçi yaklaşımlar arasındaki diyaloga dikkat çeker.³⁶ Bu kapsamda Martin Shaw, Giddens'in başarısını, devlet iktidarını incelerken ekonomik indirgemeci olmayan okulların düştüğü hataya Giddens'in düşmemesiyle açıklar. Shaw, Marksistlerin ve kimi diğer okulların modern dünyanın oluşumunda savaş ve militarizm konularına yeterli derecede önem vermeyen yaklaşımlarına dikkat çeker. Buna karşılık Shaw'a göre, Giddens devleti incelerken savaş ve uluslararası ilişkiler gibi konuları analizinin merkezine oturtmaktadır.³⁷ Bu şekilde Giddens'in eseri ana akım çalışmalar içinde önemli bir farklılığa sahiptir. Giddens'in yaklaşımı modernitenin endüstriyalizm ve kapitalizm boyutlarını gündeme getirerek ekonomik unsurların önemine işaret ederken, gözetim ve şiddetin merkezleşmesini tartışarak da siyasetin belirleyiciliğini öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak Giddens'in modernlik ve ulus-devlet kuramları Uluslararası İlişkiler disiplini içinde ilk olarak tarihsel sosyolojinin yükselişi bağlamında gündeme gelmiştir. Ardından özellikle devletler arası ilişkiler ve çatışmaların arka planındaki modernliğe ve toplumsal değişime ilişkin unsurların analizinde Giddens sıklıkla kullanılmıştır.

Anthony Giddens'in eserlerinin Uluslararası İlişkiler alanındaki kullanımları bakımından son uğrak noktası olarak küreselleşme yaklaşımını ele alacağız. Giddens küreselleşme tartışmaları içinde önemli bir yere sahiptir. Öyle ki birçok çalışmada küreselleşme literatürünün temel bir bileşeni olarak Giddens gündeme getirilir.³⁸ Örneğin Held ve McGrew, küreselleşme yazını üzerine yaptıkları ve bu literatürü üç gruba ayıran sınıflandırmada Giddens'a çok önemli bir yer verirler.³⁹ Sıklıkla kullanılan bu sınıflandırmada üçüncü grup olarak ortaya konulan Dönüşümcüler (*transformationalists*) grubu Giddens'in çalışmaları tarafından şe-

36 Andrew Linklater, "Realism, Marxism and Critical International Theory", *Review of International Studies*, Sayı 12, 1986, s.301-312.

37 Martin Shaw, "War and the Nation-State in Social Theory", David Held ve John B.Thompson (der.), *Social Theory of Modern Societies: Anthony Giddens and His Critics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, s.133.

38 Giddens'in küreselleşme kuramı özellikle sosyal demokrat politikaları doğrudan etkilemiştir. Yirminci yüzyıl deneyimi sosyal demokrat ideolojinin ve siyasal hareketlerin ortak bir dış politika yaklaşımına sahip olmasının oldukça zor olduğunu göstermiştir. Sosyal demokrasinin nasıl bir dış politika yaklaşımı olması gerektiği Birinci Dünya Savaşı sırasında yoğun bir biçimde tartışılmıştır. Öyle ki bu tartışma dünya solunun ilgili dönemde yaşadığı bölünmenin en önemli sebeplerindedir. Sosyal demokrat bir dış politika perspektifi oluşturma yönündeki en önemli girişimlerden biri Karl Kautsky'nin ultra-emperyalizm kuramıyla gündeme gelmiştir. Kautsky'nin kuramı üzerine bir tartışma için bkz., Yunus Emre, "Karl Kautsky ve Ultra-Emperyalizm Kuramının Düşündürdükleri: Sosyal Demokrasi ve Uluslararası İlişkiler", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 39, 2013, s. 45-69. Ancak bu kuramdan günümüze ilgili alanda çok da ciddi bir atılım olduğu da söylenemez.

39 Held ve McGrew, Ohmae'yi bu gruba örnek olarak verir. Şüpheliler için örnekleri ise Hirst ve Thompson'dır. David Held ve Anthony McGrew, *Globalization Theory: Approaches and Controversies*, Oxford, Polity, 2007.

killendirilmiştir. Birinci grupta aşırı-küreselleştiriciler (*hyper-globalizers*) yer almaktadır. Bu grup hali hazırda yaşanan küreselleşmeyi hemen her yerde her insanın daha fazla küresel piyasalara tabi hale geldiği bir yeni dönem olarak tanımlar. Küreselleşmeyi insanlık tarihinde yeni bir aşama olarak kavramsallaştıran aşırı-küreselleştiriciler küreselleşmenin daha çok ekonomik boyutlarına odaklanırlar. Küreselleşmenin tek bir küresel pazar oluşturduğu ve ulus-aşırı firmalarının birbiriyle yarıştığı bu yeni dünyada ülkesel (*territorial*) devlet etkili bir ekonomik birim olmaktan çıkmıştır. İkinci gruptaki şüpheciler ise dünya ekonomisinde devletlerin hala etkili bir aktör olduğunu savunurlar ve tek bir dünya pazarı oluştuğu iddiasına dünyanın üç blok arasında katı bir biçimde bölündüğü karşı iddiasıyla itiraz ederler. Şüphecilere göre küreselleşme onu savunanların yarattığı bir mitten ibarettir. Küreselleşmenin yine ekonomik boyutuna odaklanan şüpheciler bugün yaşanan küreselleşmenin ondokuzuncu yüzyılın sonunda yaşanan küreselleşmeden ileri olmadığını iddia ederler. Held ve McGrew'in Giddens'ı da dâhil ettikleri Dönüşümselciler (*transformationalists*) ise insanların ve devletlerin küreselleşmeyle birlikte o zamana kadar karşılaşılmamış ölçekte bir büyük değişim dalgasıyla yüz yüze geldiğini belirtir. Dönüşümselciler ayrıca bu değişim karşısında uyum sağlama gayretlerinin birbirine daha sıkı bağlı bir dünyada gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Ancak bu dünya bilinmezliklere çok açıktır. Giddens bu sınıflandırmada Rosenau ile birlikte en önemli dönüşümselci kuramcı olarak adlandırılır. Gerçekten de Giddens'in küreselleşmeyi dört boyutlu bir süreç olarak tanımlayan yaklaşımı ve radikal modernite iddiası hem aşırı küreselleşme görüşünden hem de şüphecilik görüşünden oldukça farklıdır. Giddens modernliğin farklılaşarak devam ettiği bir dönem olarak ele aldığı küreselleşme döneminde önceki dönemde ortaya koyduğu kuramsal çerçeveye uyumlu bir yaklaşım geliştirmiştir. Giddens bu yeni kuramıyla modernitede hem devamlılık hem de değişim unsurlarına işaret etmektedir.

Giddens'in küreselleşme alanındaki görüşleri içinde önemli bir alan da modernitenin yarattığı belirsizlik ve riskler hakkındadır. Giddens'in bu alandaki görüşleri güvenlik üzerine alternatif bakış açılarına sahip Uluslararası İlişkiler çalışmalarında da gündeme gelmektedir. Bu kapsamda çatışma, güvenlik ve kalkınma gibi sorunların devlet değil toplum merkezli olarak anlaşılmasını öneren David Chandler de Giddens'in çalışmalarından faydalanmaktadır.⁴⁰ Chandler iç ve dış politika uygulayıcılarının insan-merkezli düşüncükleri ve karar aldıkları iddiasına radikal bir biçimde karşı çıkmaktadır. Hızla değişen ve oldukça karmaşık bir dış dünyada oluşan risklere karşı insanların oluşturduğu tepkiler üzerine düşünürken Chandler'in temel kavramı dayanıklılıktır (*resilience*). Bu kavramı merkeze alarak güvenlik, insani müdahale, kalkınma gibi konuları tartışırken Chandler, Giddens'in eserlerinden faydalanmaktadır. Chandler liberalizmin ve aydınlanmanın öngördüğü gibi bilgilerin ve kontrolün artmasının sorunları çözmediğini bunun yerine belirsizliği ve güvensizliği arttırdığını iddia etmektedir. Bu durum insanlığın dış dünyayla ilişkisinin tekrar düşünülmesi gereğini yaratmaktadır. Chandler bu açıklamalarında genel olarak Giddens'in küreselleşme kuramına ve radikal modernitenin yarattığı belirsizlik ve güvensizliğe vurgu yapmaktadır. Görüldüğü gibi Giddens'in radikal modernitenin belirsizliği, çevre sorunları ve küreselleşme görüşleri Uluslararası İlişkilerde Soğuk Savaş sonrası dönemin önemli konuları olan güvenlik, insani müdahale ve kalkınma gibi alanlarda yeni tartışma fırsatları sunmaktadır.

40 David C. Chandler, *Freedom vs Necessity in International Relations: Human-Centred Approaches to Security and Development*, New York, Zed Books, 2013.

Aynı kapsamda Giddens'in modern toplumu ve küreselleşmeyi tanımlayan bir kavram olarak önerdiği risk kültürü de yine Uluslararası İlişkiler çalışmaları içinde kullanılmıştır. Örneğin Claire A. Cutler Giddens'in artan riskler karşısında uzmanların rollerinin genişlediği vurgusuna dikkat çeker.⁴¹ Küresel ekonomide liderlik sorununa odaklanırken Cutler risk toplumunun uzmanların bilimsel ve teknik bilgileri nedeniyle önem kazanmalarına ve güçlenmelerine neden olduğunu belirtir. Yeni liberalizmin krizi koşullarında hukukçular ve hesap uzmanları ortaya çıkan lider boşluğunda kritik bir rol oynamaktadır. Özetle küreselleşmeyle artan riskler uluslararası ilişkilerde liderlik sorununu derinleştirmiş ve bu konular üzerine yapılan analizler de Giddens'in çalışmalarından faydalanmaktadır.

Uluslararası siyasal iktisat alanındaki önde gelen isimlerden Ray Kiely küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı argümanını eleştirdiği bir makalesinde Giddens'in küreselleşme kuramını sıklıkla kullanır.⁴² Kiely, küreselleşme kuramının temel sosyolojik savunucusu olarak nitelediği Giddens'i küreselleşmenin yoksulluğu azalttığı ve ekonomik büyüme sağladığı yanlış argümanını tekrar etmekle suçlar. Kiely, Giddens'in şu cümlelerini aktarır: "az gelişmişlik sorunu küresel ekonominin kendisinden ya da zengin ulusların kendi menfaatine gözetir davranışlarından kaynaklanmamaktadır. Aslında sebepler bu toplumların⁴³ kendi bünyelerindedir: bunlar otoriter hükümetler, yolsuzluk, çatışma ve kadın özgürleşmesinin düşük seviye kalmasıdır."⁴⁴ Kiely bu görüşe iki açıdan itiraz eder. İlki bu bakış açısının küreselleşmenin yarattığı hiyerarşiyi göz ardı ettiğidir. Hemen tüm hükümetler küreselleşme yanlısı politikaları uygulamaya koysalar da küreselleşmenin fırsatları kimi bölgelerde yoğunlaşmakta kimi bölgelerde ise marjinalize olmaktadır. İkinci eleştiri ise iyi hükümet beklentisiyle ilgilidir. Kiely, tarihsel sosyoloji alanının önemli çalışmalarına referans vererek devlet oluşumu sürecinin son derece karmaşık gerçeklikleri bulunduğunu ve insan hakları ve liberal demokrasi gibi kavram ve uygulamaların da bu devlet oluşumu süreciyle ilgili olduğunu belirtir. Ayrıca Kiely'e göre küreselleşme yaklaşımı günümüz ileri kapitalist ülkelerinin bir zamanlar kendilerini uluslararası rekabetten koruyacak politikalar ürettiklerini göz ardı etmektedir. Kiely son aşamada Giddens'in küreselleşme kuramıyla yeni-liberalizmin büyük benzerlikleri olduğunu ve Giddens'in açıklamalarının yeni-liberalizmin etkili bir savunusu haline geldiğini iddia etmektedir.⁴⁵ Kiely'nin Giddens eleştirisi özellikle Giddens'in kuramının yeni-liberalizm karşısındaki konumu ve bunun uluslararası ilişkilere etkileri bakımından önemlidir. Yeni-liberalizm birçok uluslararası

41 Claire A. Cutler, "Private Transnational Governance and the Crisis of Global Leadership", Stephen Gill (der.), *Global Crises and the Crisis of Global Leadership*, Cambridge, Cambridge University Press, 2012, s.56-70.

42 Ray Kiely, "Globalization and Poverty, and the Poverty of Globalization Theory", *Current Sociology*, Cilt 53, Sayı 6, 2005, s.895-914.

43 Az gelişmişlikle boğuşan toplumlar, y.n.

44 Ibid., s.905.

45 Soğuk Savaşın sona ermesi yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir. Bu yaklaşımları tartışan Eren Deniz Tol Göktürk liberal demokrasi üzerine bu dönem için iki farklı perspektifi tespit eder. Bu yaklaşımların önemli düşünürleri Giddens ve Fukuyama'dır. Eren Deniz Tol Göktürk, *Dünden Yarına Yurttaşlık: 21. Yüzyılda, Yurttaşlık, Ulusal Devlet ve Küreselleşme*, İstanbul, SAV, 2006, s.135. Aynı yazarın yürüttüğü Giddens'in küreselleşme kuramının da dâhil olduğu küreselleşme ve demokratikleşme üzerine bir tartışma için, bkz. Eren Deniz Tol-Göktürk, "Küreselleşme ve Yeni Uluslararası Akımlar", *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt 3, Sayı 9, 2005, s.24-29.

ilişkiler çalışmasında ilgili dönemi açıklamak için bir tanımlayıcı öge olarak gündeme getirilmektedir. Giddens'in modernite ve küreselleşme kuramında yeni liberalizm modernitenin devamı olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle yeni-liberalizm eleştirisi temelinde ortaya konulan uluslararası ilişkiler çalışmalarında Giddens'in kuramları yeni-liberalizmin bir savunusu olarak görülmektedir.

Sonuç

Yukarıdaki bölümlerde belirtildiği gibi 1994 yılında Giddens, *Sağ ve Solun Ötesinde* kitabını yazdığında radikal politikanın yeniden yapılandırılması için önerdiği yeni çerçeveyi altı başlıkta açıklar. Bunlar hasar görmüş dayanışmaları onarmak, yaşam politikasının artan önemini fark etmek, yapıcı politika anlayışı, demokrasinin daha radikal biçimlerini geliştirmek, refah devletini bütünüyle yeniden düşünmek ve şiddetin rolüyle yüzleşmeye hazırlıklı olmaktır.⁴⁶ Önerdiği son nokta yani şiddetin rolüyle yüzleşmeye hazırlıklı olmak bu yazı kapsamında üzerinde durduğumuz konularla doğrudan ilgilidir. Şiddetin rolüyle yüzleşmeye hazırlıklı olmak temelde barışı korumak ve savaşı ile şiddeti bir siyaset aracı olmaktan çıkarmayı gerektirmektedir. Giddens'in önerilerinin karar alıcılar üzerinde etkili olduğu ülkelerin hükümetleri şiddetin rolüyle yüzleşebilmiş ve savaş ile şiddeti bir politika aracı olmaktan çıkarabilmiş midir? Bu soruya olumlu bir yanıt veremiyoruz. Ancak bunun yanında pratik sonuçlarının yetersizliğinin yanında kuramsal alanda sağladığı fırsatlar Giddens'in eserlerinin Uluslararası İlişkiler alanı için faydalı ve dikkat çekici olduğu gerçeğini değiştirmez. Bu yazı boyunca okuduğunuz örnek, yani Giddens sosyolojisinin ürettiği temel kavramların ve tartışma pozisyonlarının Uluslararası İlişkiler disiplinde kullanılması ya da bu alana aktarılması tam da bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Makalenin başlangıcında gündeme getirdiğimiz soruları tekrar hatırlatalım. Farklı sosyal bilim disiplinlerinde üretilen kavramlar ve tartışmalar başka alanlara taşındığında ne sonuç verirler? Bu bahsi geçen alanı zenginleştirir mi? Yoksa diğer alanların kavramlarına bağımlı hale getirerek çoraklaştırır mı? Bu makalede ortaya koyduğumuz tartışmalar Giddens'in sosyal kurama katkıları birçok bakımdan eleştirilmeye açık olsa da Uluslararası İlişkiler çalışmaları için önemli açılımlar sağladığı sonucuna ulaştırıyor. Bu yazıda üzerinde durduğumuz üç alanda da Giddens'in girişimiyle başlayan tartışmalar önemli ürünler vermiş ve bir sosyal bilim olarak Uluslararası İlişkilerin analitik kapasitesini arttırmıştır.

46 Giddens, *Sağ ve Solun Ötesinde*, s.18-27.

Kaynakça

- Arts, Bas. "Regimes, Non-State Actors and the State System: A 'Structurational' Regime Model", *European Journal of International Relations*, Cilt 6, No.4, 2000, s.513-542.
- Bieler, Andreas ve Adam David Morton. "The Gordian Knot of Agency: Structure in International Relations: Neo-Gramscian Perspective", *European Journal of International Relations*, Cilt 7, No.5, 2001, s.5-35.
- Bryant, Christopher ve David Jary. "Anthony Giddens: a global social theorist", Christopher Bryant ve David Jary (der.), *The contemporary Giddens: Social Theory in a Globalizing Age*, New York, Palgrave, 2001.
- Buzan, Barry, Charles Jones ve Richard Little, *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*, Columbia University Press, New York, 1993.
- Chandler, David C. *Freedom vs Necessity in International Relations: Human-Centred Approaches to Security and Development*, New York, Zed Books, 2013.
- Cutler, A. Claire. "Private Transnational Governance and the Crisis of Global Leadership", Stephen Gill (der.), *Global Crises and the Crisis of Global Leadership*, Cambridge, Cambridge University Press, 2012, s.56-70.
- Dessler, David. "What's at Stake in the Agent-Structure Debate?", *International Organization*, Cilt 43, No.3, 1989, s.441-473
- Doty, Roxanne Lynn. "Aporia: A Critical Exploration of the Agent-Structure Problematique in International Relations Theory", *European Journal of International Relations*, Cilt 3, No.3, 1997, s.365-392.
- Emre, Yunus. "Karl Kautsky ve Ultra-Emperyalizm Kuramının Düşündürdükleri: Sosyal Demokrasi ve Uluslararası İlişkiler", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 39, 2013, s.45-69.
- Giddens, Anthony ve Christopher Pierson. *Conversations with Anthony Giddens: Making sense of modernity*, Cambridge, Polity Press, 1998.
- Giddens, Anthony. *Elimizden Kaçıp Giden Dünya: Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor*, Çev., Osman Akınhay, İstanbul, Alfa Yayınları, 2000.
- Giddens, Anthony. *Modernliğin Sonuçları*, Çev. Ersin Kuşdili, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2004.
- Giddens, Anthony. *Sağ ve Solun Ötesinde: Radikal Politikaların Geleceği*, Çev. Müge Sözen ve Sabir Yücesoy, İstanbul, Metis Yayınları, 2002.
- Giddens, Anthony. *Sosyal Teorinin Temel Problemleri: Sosyal Analizde Eylem, Yapı ve Çelişki*, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Paradigma, 2005.
- Giddens, Anthony. *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi*, Çev. Ümit Tatlıcan-Bekir Balkız, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2003.
- Giddens, Anthony. *Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi*, Çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul, Paradigma Yayınları, 2000.
- Giddens, Anthony. *Toplumun Kuruluşu: Yapılaşma Kuramının Ana Hatları*, Çev. Hüseyin Özel, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınevi, 1999.
- Giddens, Anthony. *Ulus-Devlet ve Şiddet*, Çev. Cumhur Atay, İstanbul, Kalkedon Yayıncılık, 2008.
- Gould, Harry D. "What is at Stake in the Agent-Structure Debate?", Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (der.), *International Relations In A Constructed World*. New York, M. E. Sharpe, 1998.
- Held, David ve Anthony McGrew. *Globalization Theory: Approaches and Controversies*, Oxford, Polity, 2007.
- Hobson, John M. "What's at Stake in Bringing Historical Sociology Back into International Relations? Transcending 'Cronofetishism' and 'Tempocentrism' in International Relations", Stephen Hobden, John M. Hobson (der.), *Historical Sociology of International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 2002.

- Hobson, John M. "What's at Stake in the Neo-Trotskyist Debate? Towards a Non-Eurocentric Historical Sociology of Uneven and Combined Development", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 40, No.1, 2011, s.147-166.
- Hobson, John M. ve George Lawson. "What is History in International Relations?", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 37, No.2, 2008, s.415-435.
- Hollis, Martin ve Steve Smith. "Beware of Gurus: Structure and Action in International Relations", *Review of International Studies*, Cilt 17, No.4, 1991, s.393-410.
- Kiely, Ray. "Globalization and Poverty, and the Poverty of Globalization Theory", *Current Sociology*, Cilt 53, Sayı 6, 2005, s.895-914.
- Linklater, Andrew. "Realism, Marxism and Critical International Theory", *Review of International Studies*, No.12, 1986, s.301-312
- Mumme, Stephen P. ve Carl Grundy-Warr. "Structuration Theory and the Analysis of International Territorial Disputes: Lessons from an Application to the El Chamizal Controversy", *Political Research Quarterly*, Cilt 51, No.4, 1998, s.969-985.
- Onuf, Nicholas G. *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, Columbia, University of South Carolina Press, 1989.
- Onuf, Nicholas. "Constructivism: A User's Manuel", Vendulka Kubalkova, Nicholas Onuf, Paul Kowert (der.), *International Relations In A Constructed World*. New York, M. E. Sharpe, 1998.
- Rosenberg, Justin. "A Non-Realist Theory of Sovereignty?: Giddens' The Nation-State and Violence", *Millennium - Journal of International Studies*, Cilt 19, No.2, 1990, s.249-259.
- Ruggie, John Gerard. "Continuity and Transformation in the World Polity: Toward a Neorealist Synthesis Theory of International Politics by Kenneth N. Waltz" *World Politics*, Cilt 35, Sayı 2, 1983, s.261-285
- Shaw, Martin. "War and the Nation-State in Social Theory", David Held ve John B.Thompson (der.), *Social Theory of Modern Societies: Anthony Giddens and His Critics*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, s.129-146.
- Shaw, Martin. *Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Suganami, Hidemi. "Agents, Structures, Narratives", *European Journal of International Relations*, Cilt 5, No.3, 1999, s.365-386.
- Tol Göktürk, Eren Deniz. *Dünden Yarına Yurttaşlık: 21. Yüzyılda, Yurttaşlık, Ulusal Devlet ve Küreselleşme*, İstanbul, SAV, 2006.
- Tol-Göktürk, Eren Deniz. "Küreselleşme ve Yeni Uluslararası Akımlar", *Eğitim Bilim Toplum*, Cilt 3, Sayı 9, 2005.
- Waltz, Kenneth. *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, New York, 1979.
- Wendt, Alexander E. "The Agent-Structure Problem in International Relations Theory", *International Organization*, Cilt 41, No.3, 1987, s.335-370.
- Wendt, Alexander E. "Uluslararası İlişkiler Kuramında Japan-Yapı Sorunu", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 23, s.3-44.
- Wendt, Alexander. *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi*, Çev. Helin Sarı Ertem ve Suna Gülfer İhlamur Öner, İstanbul, Küre Yayınları, 2012.
- Wight, Colin. "They Shoot Dead Horses Don't They?: Locating Agency in the Agent-Structure Problematique", *European Journal of International Relations*, Cilt 5, No.1, 1999, s.109-142.
- Yalvaç, Faruk. "Eleştirel Gerçekçilik: Uluslararası İlişkiler Kuramında Post-Pozitivizm Sonrası Aşama", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, Sayı 24, 2010, s.3-32.

Summary

This paper aims to examine the subjects which are pertaining to International Relations in the works of Anthony Giddens and to evaluate different uses of these subjects in the International Relations literature as well. As one of the prominent social theorists of the 20th century, Giddens had significant influence on International Relations in terms of his structuration theory, modernity and nation-state approach and his views on globalization.

The following question is central to the article. What could happen when discussions and concepts of a discipline are reassigned in other disciplines of the social sciences? Does it enrich the aforementioned discipline? Or does it weaken the discipline by making it dependent to the conceptions of other disciplines. In this article, Giddens' contributions to the social theory were evaluated within this framework. Thus main purpose of the article is to demonstrate how Giddens' works has strengthened the International Relations discipline by analyzing Giddens' related writings.

The article organized in five parts including the conclusion. In the first part, Anthony Giddens' structuration theory was examined and the key concepts about this theory were discussed. The article discusses Giddens' reflections on the distinctions and dichotomies like structure-agent or subject-object, which have been main themes of the social sciences, as well as the basic characteristics of and criticism on the structuration theory.

In the second part, Giddens' historical and theoretical interpretations on modernity, nation-states and the relations among nation-states are examined. In this part, Giddens' views on institutional dimensions of modernity and his conception of *Juggernaut* are discussed as well as basic criticisms about his theories on modernity, nation-states and the relations among nation-states.

The third part is about the globalization perspective of Giddens, which is a direct outcome of his modernity theory. His conceptions of globalization are in the third group of Giddens' works related to the International Relations.

Although there have been a number of additional issues and concepts in Giddens' work, these three were selected and scrutinized in the paper. The reason for this was that these three group of works were regarded as associated with the International Relations discipline.

The fourth part assesses the contributions of Giddens to International Relations studies. Giddens' structuration theory has been the most discussed and adopted approach in the International Relations. The adaptation of structuration theory can be grouped in two categories. While the first group is composed of scholars who attempt to revise conventional theoretical frameworks to strengthen their analytical capacity, the second group includes those questioning conventional theoretical frameworks and outreaching them. Second group of scholars mainly utilize structuration theory as the source of social constructivism. In addition Giddens' works on modernity, nation-states and the relations among nation-states were also used in the field of International Relations. In the fourth part, these different usages are also evaluated. Lastly uses of and criticisms on the Giddens' globalization theory in the International Relations are discussed.

The main argument of this article is that the works of Anthony Giddens have been remarkable in increasing the analytical capacity of the discipline of International Relations, particularly in the three above mentioned fields.